

ДѢЛО

Виходить во Львові ще Вторника, Четверга и Суботы (крімъ рускихъ святъ) о 5-ой год. поп. Литер. додатокъ «Бібліотека найнам. повстей» виходить по 3 печат ар. кожого 15-го и послѣдняго дня кожого мѣсяця. Редакція «Администрація» подъ Ч. 44 улицы Галицка. Рукописи вѣртаються лише на попереднє застереженє. Оглашеня принимаються по цѣнѣ 6 кр. бѣзъ одной бѣлашени, въ рубр. «Надбодано» по 20 кр. а. в. трочки печатнох, въ рубр. «Надбодано» по 20 кр. а. в. Рекламця неопечатанъ вольнѣй бѣзъ порта. Предплату и инсертъ принимають: J Львові Адм. нстрація «Дѣла». J Відня Naaenstein & Vogler, Wall-gasse 10; M. Duke, Riemergasse 13; G. L. Daube & Sackgasse 11 a; Rudolf Mosse; F. A. Richter Co., Singerstrasse 4. Въ Франкфуртѣ M. Naaenstein & Vo-nibelungengasse 4. Въ Варшавѣ Agence Navas. Въ По-дгѣ E. L. Daube & Co. Въ Парижѣ Agence Navas. Въ Пе-тербурѣ Редакція «Кіевскій Старина» въ Кіевѣ, почтовѣй сѣя Редакція «Газетне Бюро» В. Ф. Зама въ Одесѣ Дер-жавская ул. д. Радли 9.

Предплата на «Дѣло» для Австріи: для России: за цѣлый рікъ . . . 12 ар. на цѣлый рікъ . . . 12 рубл. на півъ року . . . 6 ар. на півъ року . . . 6 рубл. на чверть року . . . 3 ар. на чверть року . . . 3 рубл. съ дод. «Бібліотека»: съ дод. «Бібліотека»: на цѣлый рікъ . . . 16 ар. на цѣлый рікъ . . . 16 рубл. на півъ року . . . 8 ар. на півъ року . . . 8 рубл. на чверть року . . . 4 ар. на чверть року . . . 4 рубл. на сама додатокъ: на сама додатокъ: на цѣлый рікъ . . . 5 ар. на цѣлый рікъ . . . 5 рубл. на півъ року . . . 2 ар. 60 на півъ року . . . 2 ар. 60 р. Для Варшавы, крѣмъ России: на цѣлый рікъ . . . 15 ар. на півъ року . . . 7 ар. 50 на чверть року . . . 3 ар. 75 съ дод. «Бібліотека»: на сама додатокъ: на цѣлый рікъ . . . 19 ар. на цѣлый рікъ . . . 6 ар. Подвижное число коштує 12 кр. а. в.

Просимо поспѣшити съ присылкою предплаты и залогов.
Вѣче окружне въ Станиславовѣ отбудется дня 18 л. падолиста, якъ то ухваливъ Комитетъ на засѣданю своѣмъ дня 1 л. с. м.

Полонизация Русинівъ а правительство.

Языкъ польскій яко урядовый въ ц. к. судахъ и урядахъ цѣлой Галичины дѣстали Поляки такожъ въ наслѣдокъ закулисовыхъ пертракцій д-ра Земляковского (и товарищевъ зъ «кола» польского гр. Адама Потоцкого та Корн. Кісечуновича) съ гр. Байстомъ за ухвалу въ галицкомъ Сеймѣ зъ дня 2 марта 1867 р., шобы галицка делегация выѣхала до Відня и взяла участь въ Радѣ державной. Гр. Байстъ, якъ то мы вже згадували, въ нагороду Полякамъ предложивъ до санкции цѣсаревъ законъ краевый о языкѣ выкладовѣ въ школахъ народныхъ и середнихъ, виробивъ у цѣсара Статутъ организационный галицкой красной Рады школьной, а вѣднѣи прирѣкъ, шо языкъ польскій буде заведенъ въ Галичинѣ яко урядовый въ судахъ и урядахъ. Такъ отже за ухвалу сеймову, котру при зѣствій тогдѣшней незгодѣ польскихъ пославъ сеймовыхъ рускій послы своими численными тогда голосами рѣшили въ користь правительства, то-жь правительство нагороджумло Полякомъ уже третимъ дарункомъ — и то дарункомъ необычайно великого значеня. И дѣйствию, въ два роки, правительство, шобы защитати польскихъ резолюционистовъ та федералистовъ, завело польскій языкъ яко урядовый въ судахъ и урядахъ цѣлой Галичины. Дня 4 л. червня 1869 вышло дотичне розпорядженє цѣсарске.

Якымъ чиномъ прійшло до сего цѣсарского розпорядженя, о томъ доведѣмося зъ повѣствованъ бл. п. министра Гискры. Коли цѣсарь 1869 р., отновѣдно до обѣщанки гр. Байста зъ передъ двухъ лѣтъ, поручивъ ми-

нистерству, шобы оно предложило властивый планъ, Гискра призванъ на раду министровъ п. Поссингера, тогдѣшного намѣстника Галичины (нынѣ намѣстника долины Австріи). На радѣ президувавъ самъ цѣсарь, але не бравъ участи въ дискусіи. Коли удѣлено голосу п. Поссингеру, шобы онъ, яко намѣстникъ галицкій, высказавъ свой поглядъ въ томъ дѣлѣ, Поссингеръ выголосивъ довгую рѣчь, въ котрой доказувавъ, шо черезъ заведенє польского языка яко урядового въ судахъ и урядахъ галицкихъ — по заведеню вже польского языка въ школахъ — скривднѣтся другу, не-польску народнѣсть, Русинѣвъ. Съ такимъ розпорядженємъ — сказавъ п. Поссингеръ — «розпочалась-бы въ Галичинѣ эпоха переданя элементу не-польского на поталу Полякамъ». Мимо такого голоса намѣстника, котрого Гискра въ своихъ памятниклахъ зове «досвѣдченнымъ въ справахъ галицкихъ», въ министерствѣ запала большѣстью одного голоса ухвала — завести польскій языкъ яко урядовый въ судахъ и урядахъ Галичины.

Другого дня по выданю цѣсарского розпорядженя, т. е. дня 5 червня 1869 р. вышло розпорядженє всѣхъ министерствъ, выдане на подставѣ того цѣсарского розпорядженя о польскомъ урядовомъ языкѣ въ судахъ и урядахъ Галичины. Рускій языкъ признають — не перній се впрочѣмъ разъ — краевымъ и рѣвноуправленнымъ у всякихъ зношеняхъ съ сторонами. Але-жь тутъ треба зарѣчь подняти, шо не постановлено нѣчого, шобы урядники (судовы и всякы инчы) набули и выказалися знаньемъ руского языка, отже шобы могли съ Русинами урядово словомъ и письмомъ зноситися по руски. — А прецѣвъ въ 1848 и 1849 pp. були выданы розпорядженя, шо всѣ въ русской части Галичины урядники повинны выказатися повнимъ знаньемъ руского языка — подѣ загрозою утраты службы. А кѣлько то нынѣ урядниковъ въ русской части Галичины не знає по руски анѣ писати, анѣ читати, анѣ навѣтъ говорити? Якъ же тіи незнаючы можуть урядувати по руски?

Але то ще не одинокѣ лихо.

Русины мѣста Черновець

завоеймъ упали при выборахъ до Рады мѣсков, котры отбуваею минувшого мѣсяця, и то, жаль оказати, богато зъ владою таки вини. «Вуконина» нише въ томъ дѣлѣ: «Румыны мають теперь вже 10 радныхъ, то є одного больше, якъ доси. Русины заспали якъ завжди такъ и сего разу ою велику важну справу, такъ отже не мають хотѣть одного радного, котрый бы оказавъ тымъ панамъ, шо поставили собѣ за задачу понижати права Русинѣвъ, обчорнювати щодинокихъ Русинѣвъ ба и позбавляти ихъ оовѣстою заробленого куоника хлѣба. Наша надѣя почиває на томъ только, шо чужа люде, шануючы наша права, звольте сами обогатити за нами, якъ се вже кѣлька разовъ лучалося.

Съ жалемъ въ серци, съ отыдомъ въ лицѣ приходило поглядати на то, шо и. пр. Румыны, котрыхъ часло въ II. колѣ о кѣлька черекыничѣвъ лише перевышало число выборцевъ Русинѣвъ, хитро, мудро и не великимъ коштомъ першералъ ажъ двухъ кандидатѣвъ, а мы нѣ одного! Въ послѣдней минутѣ здогадалися 4 Русины явитися на передвыборчѣмъ зборѣ, а треба бы було ще 5-темъ явитися, шобы на официальной листѣ останувъ рускій кандидатъ, котрый певно бувъ бы и выбраный, бо и такъ доставъ бувъ значне число голосовъ. Та хто-жь зъ еманципованныхъ Русинѣвъ морочивъ-бы собѣ голову такими дурнициами! Най тымъ клопочутся ш. Бумбакъ, Галиць, вице-губернаторъ и рускыхъ (!) школъ п. Стефановичъ, та рускій (!) проповѣдникъ о. Прокоповичъ и т. п. люде, а у нашихъ суть теперь важнѣйшы справы, примѣромъ доносомъ до «Raglaschlag-a» та до «Нового Пролома», — въ нихъ ошаченіє, а не въ який тамъ Радѣ! Чи може думали Гооподивное выборцѣ, шо Поляки выберуть вже и Русина, отже буде нова нагодонька пальнута отатию до «воємирныхъ журналовъ» львовскихъ прозапродану Румунамъ, ба нѣ, Полякамъ — Русь? Зарахувалися, та се не першица, руска справа потернѣтъ на томъ не мало, а Русь най подякує за се умѣвшимъ Гооподамъ политикамъ русскимъ, та и байдужнымъ Панамъ Русинамъ. Пожагай Богъ на дальшій два роки однимъ клеветати, а другимъ спати!»

До исторіи звѣстнаго Заведенія.

(Далше.)

Зъ дотерѣшнихъ статей монѣ могъ объективный читатель переувѣдчитися, шо и рѣхунки филіи Тернопольской аббжевой були ведены якъ найточнѣйше. Замѣты, якы поробивъ менѣ п. Куонірскій, отиерь и не голосовными фразами, а на основѣ документовъ. Рѣхунками тымъ утрудивъ я може декого, а именно тыхъ, котрымъ моя справа выдаєся бути чисто личною. Такъ однакожь не есть. Мои оправданє не есть лишь оправданємъ мои личности, але я тымъ самымъ перевожду доказъ, шо въ центральной «Заведенію» дѣляюс великій несправильности. 24.000 ар., котрымъ мене будьто обложено, тѣ 24.000 ар. стояли въ книгахъ «Заведенія» яко активы, а на дѣлѣ ихъ не було. На дѣлѣ зѣмѣсть той сумы треба було въ рѣчныхъ бѣлясахъ «Заведенія» поставати зеро. Длѣячо такъ роблено, легко догадатися. Сею сумою укывано дефицатъ, на який «Заведенію» хорувало отъ дошого часу. А якъ тою сумою бодай въ части покрыто дефицатъ, то и активы выдаєся большими и дирекція могла кожого року, почавши отъ 1882 р., оновимъ основателямъ выказати большій чистый зысокъ, а затымъ дати имъ большу тантієму и дивиденду. Якъ такой маневръ назвати, читателѣ сами догадуются.

Але на тыхъ замѣтахъ ще не окѣчалося. Коли тѣ замѣты показались безосновными, то треба було вынайти другы. И дѣйствию тогдѣшней бухгалтеріи «Заведенія» вынайшовъ зъ порученіє вышесего нову kwestію, такъ звану: «сомнительный позиция». Переходити тѣ позиция подробнѣ и тутъ не думаю, але окажу, шо анѣ одна зъ нихъ не була сомнительна, т. е. не були сомнительны нѣ кошты заснована филіи на 7.532.22 ар., нѣ пасооны зъ 1881 р., нѣ претенсіи филіи до своихъ комитентѣвъ (I. Витшинского, Гонцева, Рага, Серета, Вайнера, Буховецкого, Захаревича), бо вѣтъ тѣ претенсіи були зашпотокованы на реальностяхъ, або опирались на личномъ кредитѣ. О томъ воємъ центральной дирекціи знала часѣ добре, бо о вѣстѣ складалъ я въ овоємъ частѣ рапорты. Одна лишь претенсію, признаю, була дуже «сомнительна», т. е. претенсію «Заведенія» до давнѣйшого ового управителя филіи аббжевой, Исидора Филипа, на оуму 13.014 ар. 14 кр. Але та претенсія була владоостію не филіи, а просто центральной дирекціи. Дирекція сама кредитувала тою сумою Ио. Филипа, то сума тая не могла обходити мою филію тернопольскую. На все то суть акты и моя донось до дирекціи зъ 23 мая 1885 р.

Коли-жь я такъ отпривавъ «сомнительный позиция» дарекціи, то остаточно зроблено менѣ ще

Отвѣтъ о. А. Петрушевичу.

(Далше.)

А. Гальзердангъ въ овоємъ словари «О сходствѣ языка славянонаго съ санскритскимъ» наводитъ на послѣдней сторонѣ тѣ губерніи, шо въ нихъ говорятъ языкомъ русскимъ, однакъ въ цѣтѣ нѣ одной губерніи малоруском. Въ одной книжцѣ говорятъ бѣзъ о варіацію малорускомъ въ той-же оловообѣ, якъ о варіаціяхъ: великорускомъ, черномъ, словенскомъ — отже ставитъ въ тѣ основныи варіаціи яко окремай бѣсѣды по бѣзъ себе.

О поглядѣхъ великоросса А. Н. Пышина, знатого оловнянокъ бѣсѣды и литературы, навѣтъ не говорю. Труды его знаиъ кождому, хто лишь въ дробной части интересуєся наукою. Думаю, шо и о. Петрушевичъ мусѣвъ шось чути о Пышинѣ — его имя надто звѣстне въ цѣлой Словенціи.

Филологическыи праці професора университетского А. Потебнѣи и проф. П. Житецкого знаиъ и въ Галичинѣ. Першій въ нихъ лише выключно по русскій и ему певно и не сказавъ никола заперечувати самостоятельности языка; другой — Малоросскыи, але дѣло его отъ звуковѣи малорусского языка, котре на кожѣмъ оторой обѣдчатъ о самостоятельности и о самостоятельности историческѣмъ розвитіемъ нашой бѣсѣды, було убитые Академією С.-Петербургскою року 1876. — Знаиъ и Академію — учена институтія, российская — одобрила поглядъ малорусского автора.

Думаю, шо на обѣдчатѣ о самостоятельности малорусского языка навѣтъ и може большѣ рож-

ныхъ историковъ российскихъ, филологовъ, лингвистовъ, якъ о. Петрушевичу буде любо. Онъ вѣдай такъ думавъ: «Въ Россіи, дякувати царямъ, вышли указы прѣтъ малорусского языка, тамъ чѣй цензурѣ оловняють овою мисію — пропаганды Партиціи!» Але штучка, якъ бачимо, не удалася. О. Петрушевичъ могъ бы хита зъ полѣднѣныхъ лѣтъ, т. е. отъ часу оголошеня указу, найти який цитатъ прѣтъ мене. Только жъ чи буде то доказъ? Чѣй же съ лингвистами, шо пишуть по указу, полемика вести не буду.

Вѣднѣи зазначую еще разъ: въ справѣ Малой Руси рѣшати мае въ першѣй линіи сама Русь, и она устами ученыхъ, якъ Максимовичъ, Костомаровъ и вышѣ, а также самымъ фактомъ историческыи литературы уже вырѣкла послѣдне олово. Шо-жь нынѣ зробите съ творами такихъ писателей, якъ Шевченко, Марко Вовчокъ, Квітка, Нечуй, або зновъ Маркіянъ Шашкевичъ, Могильницкій, Устияновичъ, Федковичъ, Млака? «Sum quis visum» — такъ тысячными проявами самостоятельного жита кляче зб-воуды 20 миллионный народъ. Тая сама вже Галичина — чи не служитъ она обѣдчатѣмъ того самостоятельного руху? Въ нашомъ языкѣ плякаются вѣтъ галузи науки, въ нашомъ иде литература (Сборникъ Матицѣ съ оловни дванадцатьма препумарантами не може быти въ рахубу), нашъ языкъ и промовный, и розговорный, и досмытъ вже усталеный. Съ кимъ не отрѣнемось, вѣтъ говоримо однако, разумѣмося однако. И о. Петрушевичъ и п. Площанскій (редакторъ «Слова») не говорятъ, ча то въ роднѣи чѣ въ товаринокѣмъ жати, вынске, якъ мы — украиньовы. Навѣтъ оба они — якъ знаю зъ до-

овѣду — говорятъ съ собою выключно по малоруски. То лишь на паперѣ граєся комедія, обчислена на завоеймъ неологъ цѣли.

«Подобного явления, якъ у насъ, не замѣчается въ цѣлой Европѣ, въ которой только вѣкомъ и наукою знакомиты писатели вынѣтъ право занимаються образованіємъ языка и его правописанія. Одна только молодая Галицкая Русь не довольна цѣлымъ тысячелѣтіємъ выработаннымъ книжнымъ русскимъ языкомъ. Думаетъ разрушити русскій образованныи книжный языкъ и его правописание, устраниа вѣтками на Руси заобянное чистое верно русского языка, внося вышѣ того же плевалы и свѣтлѣи ново поковернанныхъ словъ фонетическимъ правописаниемъ, чѣмъ злоупотребляетъ кирилловскую азбуку, надавая буквамъ той же другое значеніє.»

Понередъ всего замѣчу, шо цѣла Россія давно а давно вже покинула кирилловскую азбуку и, здаєся, шо той азбуки навѣтъ николи не мала въ уживаню. После оуду ученыхъ кирилловскую азбуку звалася глаголиця, шсьмо навѣтъ до нашой азбуки не подобнѣ, пригадуєся скорше ориентальной аьфаветы, якъ и. пр. гебрайской. Ба навѣтъ и те, шо мы нынѣ хитно называємо кириллицею, обмежєне въ цѣлой Россіи выключно лишь на церковной книги, бо свѣтлой шсьмо печатаный вже гражданкою, позволаючы за вынѣвомъ азбуки латиньской. Толо-жь гражданкою нише и о. Петрушевичъ и бѣтъ самъ вынѣдає зъ «тысячелѣтною» азбуки множество буквъ, якъ давнѣи оумъ, буквы вѣло, ояку, отъ, и жица, и оаломъ, букву иє и т. д. Самы вырѣкаются дав-

ного кирилловского письма, тая зъ теперѣшнѣи вѣтъ-кириллицѣ выкидаютъ буквы одну за другою, а на украиньовѣ зводять вину!

О. Петрушевичъ перестерѣгає, шобы мы кирилловскимъ буквамъ не надавали «другого значенія». Разумѣмо Васѣ, отче! Вы-бѣ радѣ, шобы цѣла Мала Русь — 20 миллионный народъ — покинула читати и вымовляти ѣ якъ і, а приняла московску вымову (ѣ якъ іе); шобы мы самогласну и читала якъ і и обѣла правилъ польской и российской бѣсѣды; шобы мы согласну г — также характеристичне знамя нашой бѣсѣды — вымовляли якъ г, зновъ по образцу Поляковъ и Великороссовъ; шобы ѳ читала якъ іе, и т. д.

То лишь у насъ, въ галицкой Русѣ, позволяютъ собѣ люде такихъ неприличныхъ жартѣвъ. Най бы то о. Петрушевичъ запроповѣдавъ Чехамъ, шобы они оное г вымовляли якъ г — съ такимъ ученымъ они бы скоро справились, якъ и въ загалѣ погородо пятнугуєт они всякого, хто имъ народий святѣщѣ выдерти хоче.

У насъ отъ вѣтъи выговорювали г по нынѣшней вымовѣ, и се причина, шо въ повнѣйшихъ часахъ не для старшого звука г, але для новѣйшого г вынайдувано рѣжній окремай знаки. Коли мы, Малороссы, заводили вѣру христіянскую въ областяхъ великорусскихъ, мы — отѣвнѣи до властивостей российской бѣсѣды — позволали Москваля въ вымовляти г якъ г, однакъ въ двухъ случаяхъ церковъ уогуни не зробила и велѣла олова Господѣ и Богъ вымовляти по давнѣйшой вымовѣ (черезъ г), шо и до нынѣшного дня въ цѣлой Россіи точно перестерѣгаєся. Уже въ старословенскомъ языкѣ була

свідуючім зв'язі. Сказано так: Ты вказав на підставі своїх книг емілянтів за 1884 р. салдо на 79.981 зр. 1 кр., а ціла наших книг (центральної управи) салдо се повинно виштовати 104.850 зр. 54 кр., різниця про-то о 24.869 зр. 53 кр. Се значило одно, що будемо я ту суму задержати у себе.

Сума та, по військ дирекції складалася (кредити не чісли) 6042 + 3034 + 11 + 13.014 + 2667 зр., а на ліній особой дирекції зробила мені сей новий зв'язіт і о салдо днів оправданій, посямо бодай на короткості, хотій есенціоально. И так до суми 6042 зр. 14 кр., котру дирекція веліла мені звернути, зв'язіт, що се була отрата емілія обжежено. Итересъ торговий не бувъ мою власністю, але „Заведеніа“, котре мені на него ніколи грошей не по-в'язало. Наколи-жъ выскы належали до „Заведенія“, то мусіла належати і страти. Сума та выростає о 6%, аїж мала емілія обжежена кадата „Заведеніа“. Бога итересъ не рентовався, не моя вь тѣмъ выключно в'язя, тымъ меншо, що вь послѣднихъ лѣтахъ дирекція не тільки не за-свідювала торговон емілія капиталам, але ще мою готѣнку чимъ скорше веліла собі присылати, будучи вь клопотяхъ емілянтів. Каза емілянта не могла про-то підъ ніякимъ условіємъ бути обжеженою тою сумою.

Друга позиція на 3134 зр. 34 кр. дотыкала выдатокъ моихъ на подорож до Россіи вь 1884 і 1885 рокахъ. Выдатки тѣ мусу пояснити. Вь нихъ заключаются: подорожні кошты, порторія, доеші, оплати за запіски дѣлові і легализація нотаріальній, візкы, служба, готель, удержанье и пр. при першій поїздзі — 641 рубл. + 250 рубл., котра я позичивъ Микрославу Добрянскому, коли случайно попався вь „затруднителное положение“. До того належать причислати 1.500 рубл., уплаченыхъ мною посередникамъ вь Москві і Петербургі. Друга поїздка до Києва отойла мене 135 рубл., разомъ про-то вь гульдєнахъ 3.134 зр. 34 кр. И давна річ! Давніша дирекція, одержавши вь моихъ рукъ 300 000 рублівъ запомоги вь Россіи, принала сей рахунокъ, тільки и. Косіфрскому днів не подобався, а имено че-решъ то, що я посередниківъ имено не хотівъ вывалити. А пытаюсь, чи и. Косіфрской прихвѣвъ до Галичанамъ вь Россіи на своїй коштъ? Писано вправдѣ оъ початкомъ 1885 р. вь газетахъ, що и. Кооси. прихвѣвъ дирекцію „Заведенія“ зъ чисто „патріотическихъ побужденій“, але воіствъ звѣтно, що бѣвъ велівъ Совѣтову управлюющему за-платити ако „задержка оправдженя себе оъ роди-ною“ зъ Нижного Новгороду до Львова суму 1500 зр. Відомо такожъ, що и потѣмъ їздавъ кілька разѣвъ оамъ и оъ своими товаришами зб Львова вь Россію не на власній коштъ, а кош-томъ досить поважнѣ сумы зъ касы „Заведенія“. Потѣмъ, наколи звернено „задержки“ о. Ив. На умовачу, зъ отки-жъ я приходжу їздити на власній коштъ? Суму тую 3.134 зр. 34 кр. повинна була про-то дирекція втягнути вь свои книги, а тогды ен салдо було бѣ о тую суму вже зга-джалосъ оъ моихъ салдомъ емілянтамъ. Треба бо знати, що я грошѣ на подорожъ бравъ зъ своей касы емілянтамъ и ихъ точно тамъ заш-савъ. Вь центральної касѣ грошей на той часъ, здаєся, не було, бо мені ахъ не пришло.

Дюеренція 11 зр. 34 кр. вѣтъ мало значуща и походить ще зъ 1881 р., зъ часу ип-тересу Но. Фалина, але и та позиція даєтся до кредітара выголковата. И ен на теперь поми-наю.

Сума 13.014 зр. 14 кр. становила властвую

претенсію центр. „Заведенія“ до Но. Фалина. Тѣмъ же емілянтамъ каза вышлатила се на рахунокъ центральної. Дирекція, маючи вже обжеженъ вь своихъ рукахъ выскы и другі документи на покращытє сеи сумы отъ Но. Фалина, повинна була ен зъ кошта емілія салдаты що 31 грудня 1882 р. Сега она неправильно не зробила и таа суму емігувала ще вь балансѣ за 1884 р. и зъ центри а вь емілія. отже подобѣло! Дюеренція и Шуровской зрозумітъ тую неправильну позицію вь черни 1885 р. и оцѣнивъ мене зъ той на-пасті. Вартѣсть той позиції зрозуміте кождий.

Послѣдняя позиція на суму 2.667 зр. 57 кр. дотыкала Кароля Михалка. Бѣ означено собі „Заведеніа“ на фабриці черешамъ своего давнїашого директора. Але маю того обжежено тою сумою и мою емілію — розумітея зовсїмъ не-правильно.

И теперь рекаштулю: Закинешъ мені су-мы. и миломъ зде ерадованій, имено зъ 1881 р. вь коштѣ 20.594 зр. 16 кр. (або 24.387 зр. 36 кр., ахъ перебитто сказано) и непра-вильно вытвореній зъ балансу за 1884 р. вь коштѣ 24.869 зр. 53 кр. разомъ 45.463 зр. 69 кр. (згладно зв'язіт: 49.256 зр. 89 кр.) зре-дуковалосъ по моймъ вышловеню на підставѣ ра-хункѣвъ емілія до простого — з ера, а що бѣль-ше, я маю ще претенсію до „Заведенія“ на 750 зр.

И пытаюсь, за що поставлено мене вь по-дѣржѣнь о дефравдація, значеню мою ексистен-цію и скривджено на честь?!

Савелинъ Загайко.

Зъ судової салѣ.

(Шепаровичъ противъ д-ра Савицкого.) Пе-редъ ц. к. судомъ поітовимъ м. д. С. III. у Львові отбулосъ вчера розправа, досить ори-гинальна. Обжалованымъ бувъ — учитель, обяв-ителемъ — ученикъ гимназіальній, а предметомъ жалобы оскорба чести. Рѣчь була така. Коли д. 10 і. жовтня ученика академічній гимназіи була на екоортѣ и слухали проповѣди, голошеної ка-тахитомъ о. Гушалевичемъ, праотупивъ присут-ній на екоортѣ за-дѣл наглядю надъ поведеніемъ учениковъ профессоръ д-ръ Еміліявъ Савицкий до ученика VI кл. гимн. Стефана Шепаровича, сто-ячого по-заду коло дверей, и не кажучи слова, вымѣривъ ему — ударъ вь лице. Се бачили воі ученики, сидѣчи вь дальшихъ лавкахъ и разумі-елъ, згѣршіалосъ немало примѣнѣнемъ изъ сторо-ны проф. Савицкого такого „высоко педагогично-го“ ордетва оупротивъ ихъ товариша. Уч. Ше-паровичъ почуваю нимъ рівно надто дѣтково о-скорбленымъ и порѣшивъ шукати оправдели-вости на судовѣй дорозѣ. Судова розправа от-булосъ передъ судією для справъ карныхъ д-ромъ Петромъ Стебелюкомъ. Обвинителя правятого уч. Шепаровича заступавъ и. Евг. Олесниций, обжалованого проф. Савицкого д-ръ М. Король. По отчитаню жалобы оборонецъ толкуванъ посту-пованье проф. Савицкого вь сеи особѣвъ, що тогды хотівъ звернути Шепаровича, котрый глядѣвъ вь бѣтъ, лицемъ до екоортатора, а при той нагодѣ предпринявъ оъ лицемъ его ману-ляцію, вь котрой Шепаровичъ добачивъ знамену переступленя вь §. 496 зак. кар. Однакожъ при-кликаній свидки, ученики Студийской и Будз-новской, абзвали одноголосно и згѣдно, що мани-пуляція тая була надто енергична, бо ажъ „до-скѣтъ підшовъ отъ неи по салѣ“, а покликаній обжалованымъ за свидка проф. М. Полянскій,

котрый бувъ тогды такожъ на екоортѣ, абзавъ, що не бачивъ нічого и не мѣгъ бачити, що ділосъ по за нимъ, бо сидѣвъ вь першій ладці а все то ділосъ вь задѣ салѣ, отже за его словкы. Обо-ротомъ жалды що покликати на свидка о. Гу-шалевича, але и. Олесниций оупротививъ оску, бо фактъ, о котрый розходилосъ, бувъ уже рѣшу-чимъ абзавимъ двоухъ свидѣвъ омонотозованій, и судія прихвѣвала до его вышловѣтъ. По первомъ дѣлѣвъ постушованю доказѣвъ закладатъ и. О-лесниций уманя проф. Савицкого вышкытъ не-реступленя вь §. 496 з. к., обжежено и обже-жанѣй обрѣтани, що се ділосъ на екоортѣ підчасъ голошеної оященіекомъ проповѣди, що ніжъ обжалованымъ а обвинителемъ захотѣло бѣтишоеня, котре наказувало обжалованю зако-нувати нову ооагу и бути ако учитель праи-ромъ поведениа, и що вь конці обжалованій ако человекъ образованій обжежаній бувъ оондер-жуватисъ и не дати праотрасти заволодіти собою. Д-ръ Король старався вывалити, що фактъ сеі не носати на собі значеня переступленя зъ §. 496 з. к., але що найбільше переступленя зъ §. 413 з. к., т. е. що постушованье д-ра Савицкого належати уважати выкованіемъ шкѣльнѣй оципи-ланымъ надъ ученикомъ, котрой мѣру має оципи-ти власть шкѣльня, однакъ и. Олесниций вына-завъ основно хлѣбѣсть юридичныхъ мѣгѣвъ о-бороны и судія оголосивъ засудъ, котрымъ при-завъ проф. Савицкого вышкытъ переступленя §. 496 з. к., и засудивъ его на кару 12 годны арешту, котру зѣбивъ рівночасно, — зъ пра-чыны, що обжалованій не бувъ ще караній, — на кару грошеву (2 зр.) Обжалованій зголосоуі отклѣкъ що до вини и кары.

ПЕРЕГЛЯДЪ ПОЛИТИЧНЬЙ.

Австрійско-Угорска Монархія.

(Соімы краєвъ) будутъ сего року, ахъ до-носятъ їдѣнскія газеты, тревати дуже коротко, бо зберутосъ вь загадѣ доперна около 10 грудня; оттакъ слѣдуютъ рѣдываній фери, а вже 22 сїчня 1887 р. має бути знову оякнана Рада державна, отже нема и бѣсѣдыщѣбы соімы по Рождестві могли ще дальше радити. „Politik“ однакожъ до-носить, що чеській соімы має бути оякнаний за-разъ по закрытїю ояльнѣйшѣй делегациі, отже вь послѣднихъ дняхъ падолюта.

(Внесене Шмерлинга.) На засѣданю палаты панѣвъ поставивъ членъ палаты Шмерлингъ слѣ-дуюче внесенье: „Збъ взгляду на розпорядженье мнѣнотеротва правосудія зъ дня 23 вересня с. р. о ямцѣй урядовѣтъ вь Чехахъ и на Моравѣ має выбрати Выс. палата комасію зъ 9 членѣвъ, щѣбы она рослѣдїла по розпорядженью мнѣн. правосудія такъ зъ его правнон якъ и политичнон стороны и важности и щѣбы здала о нѣмъ ора-пу, взглядно предложила отповѣдїй внесениа.“ Внесенье се наробило богато шуму вь нѣмецкихъ газетахъ и выклѣкало велику борбу зъ стороны чешкон прасы.

(Слѣдїи делегациі) збираютосъ нынѣ на на-рады. Здаєть, що президентомъ австрійскої деле-гациі будѣ выбранній д-ръ Сомьля. „Fremden-blatt“ каже, що сегорѣчча сесія буде дуже важна и оживлена, а „Politik“ доносить, що гр. Андра-си и Авоній и ще другі десиденты зъ партїи иривительственной будутъ интерпелювати гр. Кальногого вь справѣ пол и тики загранич-нон. Кажутъ, що правительство старався воімъ

словами выкованята бѣдѣй членѣвъ партїи пра-вительственной, щѣбы она не имитувала протѣвъ министерства дѣлъ заграничныхъ.

(Четверта казна бранчи.) Карякѣйское пра-вительство крайне оостановило їдѣно зъ мнѣнотеротва комасією вь Целевацѣ задержати австрійско-чехотру казну отку такожъ и зъ бранчи (Буржюезіи протѣвъ.) На выдѣлѣннй салды послѣдѣ для 30 жовтня предложивъ угорскій ми-нистеръ финанѣвъ гр. Сашаръ бюджетъ держав-ній на рѣкъ 1887. Зъ бюджету сего пояснуемъ, что выдѣлѣнъ залоговъ вышкытъ 350,400,021 зр. (о 6.713.481 зр. бѣльше якъ минулого року) и потѣмъ залоговъ становитъ суму 328,336,000 зр. (о 1.276.687 зр. мѣльше якъ минулого) року. Девяцѣтъ вышкытъ отже 22,063,921 зр.

Заграничній Державы.

Справа болгарска. Уманя діломъ Европы звернена знову на Болгарію; воі австрійско-угорскіа тееръ вышкымаюо справю болгарскю, але лѣшь — зъ цікавості, ахъ забѣтѣтъ борба добродѣтъ оъ своимъ величымъ претеговѣнѣмъ и який будѣ остаточній результатъ оего вышкытѣного обѣяду славянскѣй любови. Цѣля Европы приназе вправдѣ, що воіея право, воіея ора-вдѣвоу ахъ давнїше такъ и теперь принаже-кѣтъ за Болгарією, воа оякнати Европы отъ по-стороній Болгарѣ, але на тожъ и воа обѣтѣтъ; за Болгарією не хоче нікто и падытѣтъ рушкѣтъ. Та вѣрочївъ и нічого вь тѣмъ деннѣмъ, воі бѣ-тѣтъ страшнон обѣймъ, бо може и воіи еурѣпей-ской, току кажутъ: лѣшо наі брати Савелинъ доказуютъ собі и дальше свою любовъ славян-ску. Такъ отже справа болгарска розгрушима те-перь лѣшь мѣжъ самою Россією и Болгарією, а вь тѣмъ якъ разъ дожѣтъ и найбільше змѣнѣн-нѣ цѣлон справы.

Минушого недѣлї, для 31 жовтня, отбулосъ откритѣе великого собранія вь Тирноу. Гестѣты Стамбуловъ и Муткуровъ (Каравеловъ остави-въ Софія) выступили вь оупровѣдї оякнати тамошнѣй залогѣ и Стамбуловъ отчитавъ слѣду-ющую промову: „По абдѣкциі першого князя бо-лгарскаго, ки. Вѣхтенберга, обжело правительствѣо веденіе воіхъ справъ вь краю а его усильнѣно отариванье було удержати миръ, оякнати и бѣ-спечѣвоу такъ жита якъ и майна и чести бо-лгарскѣхъ обывателївъ; стараньемъ его було та-кожъ вынести отчану зъ края, вь яку она по-пала вь наслѣдѣкъ замаху зъ дня 21 сѣрпня. Правительство уважасъ своею найбільшою задачею оякнати велике народне обраніе вь цѣли вы-бору князя на ояпорѣженіемъ и престѣлъ. Мимо сегого рода трудностей для тоа управи, підѣ якою жѣмо, переведено выборы бѣвъ на-кажъ поважнѣхъ приключень и правительство ояоглядає оъ радѣстою на предствѣтвѣнїа бо-лгарского народу, зѣбравшихъ оя вынѣ вь старій столицѣ болгарского королевства, и етъ воіекаъ переконанье, що выберете нового князя, котрый повѣстатъ свое жите итересамъ отчанѣ и по-веде народъ на дѣроу поступу, великости, славы и его историчнон судѣмъ. Слѣмъ откритываню вели-кое народне обраніе и можное благословеня Вожаго для его трудѣвъ. На і жѣ неважно и ма и свободна Болгаріа! (Подѣлюемъ) Стамбуловъ, Каравеловъ, Муткуровъ“. Тутъ тре-ба додати, що Каравеловъ прирѣвалъ своїй від-пѣноу доперна телеграфично зъ Софіи. На собра-нію явилосъ 450 послѣвъ; на 590 воіхъ послѣвъ не явилосъ отже на собраню 140, що повѣсно отчевидно тымъ, що румѣлїейскіа послы на каждемъ

рѣвнѣца мѣжъ в и ю (е): знаніе, ведѣ — значѣтъ розрѣжнюваню мѣжъ іотованымъ а чистымъ в, ахъ то и доси доховалосъ вь вымовѣ Руо-нѣвъ. У о. Петрушевича буква ю счезла зъ аз-буки, а давне чистѣе вь радѣ бы отъ воюды вы-мовляти якъ ю. Нѣбѣ отикологъ, а у воіхъ дер-житѣо невольничѣ росііокоп ф о н е т и к и !

Самогласна ѣ, якъ видно по навівъ той бу-квы (ля), вымовлялася вже вь старооловнѣн-скѣмъ лязцѣ часто якъ я; вь деякихъ старооло-внѣнскѣхъ памятникѣхъ буквы я навѣтъ не на-ходимо (писали н. пр. в ѣ о ѣ ко = всяко, з ѣ м и ѣ = земля и т. д.). И до нынѣ вь польскѣмъ лязцѣ ѣ звычайно выговорюєся якъ я: свѣтъ (świat), мѣсто (miasto), тѣсто (ciasto). Навѣтъ вь рускѣмъ лязцѣ лишѣлись чюленнї салды тоа старѣн вымовы: кричати м. крикѣти, дер-жати м. держѣти; кажуть деякі: ни ж а и ш і я м. низѣшній, г л у б о ч а й ш і я м. глубокашій, и т. д. Коли жѣ давне ѣ перейшло на я, то на-звати се треба результатомъ историчного ровноу бѣсѣды, лязковою властвюющею, котрой инглиз-вати не вѣльно, якъ и не вѣльно заѣбенавати вышого, божого закону вь цѣлѣмъ складѣ и сѣтъ лязоняхъ бѣсѣды.

Такожъ характеристичною примѣтою на-шого лязка, якъ ѣ = і, етъ такожъ и = ѣ. Оба послѣднїя звуки у воіхъ вырѣвнѣвалосъ зъ со-бою, подобно якъ вь лязцѣ сербоко хорватскѣмъ. А предѣвъ вь Сербіи и вь Хорватїи навѣтъ на-гадку нікому не приде, робити рѣвнѣцѣ мѣжъ и а ѣ, — тамъ бы просто вышкыла кождого, хто бы хотѣвъ неспінукоуі звуки назадъ вводити вь бѣсѣду, повѣдержувати доконаній розвѣд бѣсѣды вь нїмъ „тысячелѣтнѣхъ“ теорїй.

И що зновъ за абуса чинятеся у насъ вь нїмъ тысячелѣтнѣй исторїи! Римляне мали латвѣн-ску литературу, що бѣвъ черервы їде бѣльше двохъ тысячѣй лѣтъ, а однакъ показалосъ вѣдѣн-ці, що письменна литература пошла „нишимъ пу-темъ“, а народній лязкъ розвинувося зновъ ни-шимъ. Мертве слово не выставало для живыхъ людей — и Италия мусѣла вытворити нову ли-тературу, а для нового письменного лязка — на-грызоту о. Петрушевичу — принала еше фѣне-тичну правопсы! Тамъ не було тыхъ законѣн-ныхъ книжнѣковъ, злобѣщѣхъ пугачѣвъ, що за-гребавшася вь старыхъ актахъ не живуть вь теперѣшности, а наче оялатъ кількавѣковымъ ономъ...

Або у Словянъ. Чи може Поляки пишуть тымъ давнѣмъ лязкомъ, який находимо вь „Psal-terz-y Malgorzaty“ або вь „Pieśń ѣ o Bogarodzicy“? Чи може Сербы не закинули старѣн литературы, не утворили — вь нашѣмъ вже столѣтїю — нової, живої письменности, для котрой — зновъ на-грызоту о. Петрушевичу — принали якъ най-дальше посуеню фѣнетичку? Все двигаєся, ру-хася вь околѣ насъ — зачудовуютъ и Словенцѣ, малый народець, свѣтъ своєю прадею, воскрес-уютъ живымъ словомъ замѣршїй народъ до ново-го жита; Чехи живымъ словомъ здобули собі навѣтъ столицю нѣто, Прагу, зъ рукъ нѣмец-ныхъ — лишъ мы зъ нашими лязковыми аван-турничками до чего дѣшли? Тутъ все пропадає, гине, а намъ трудуютъ о потребѣ государтвен-ного нарѣчїя, зъ котрого, якъ невакомъ выкажу, вь самѣй Россїи найбільше оміють.

„Тысячелѣтна литература“ — яка звучна фра-за! Тѣмъ-жѣ заходитъ тоа дрѣвнѣца, що нынѣ для ровноу лязка нишї часъ — нынѣ вь одиномъ

роцѣ, вь двоухъ, бѣльше печатаетъ та чтаєть, якъ вь тѣмъ шумнѣмъ „тысячелѣтїю“. Нынѣ об-мѣна гадѣвъ їде вь оякнѣтъ тысячѣ разѣвъ ес-коршїй, якъ вь давнїну; удѣлъ вь письменнѣтъ вь загальнѣмъ, не обмежений на кількадесять че-рцѣвъ або на кілька бурѣвъ, якъ було давнїше.

До того жѣ литературу давню о. Петруше-вичъ оцѣняє лишъ односторонно. Возьмѣмъ и. пр. періодъ першїй, княжїй. Литература розвивалосъ выразно вь двоухъ напрямѣхъ. Черцѣ писали ляз-комъ окольо можъ церковнымъ, бо писали голо-вно для потребъ монастырѣвъ. Они були хорошо ознакомленї зъ церковною бѣсѣдою, и самї и ахъ читателї, и старалосъ выражатисъ якъ най-правильнѣше по церковному, щѣбы не уходить вь очѣхъ другихъ черцѣвъ за людей необразова-ныхъ. Майже воі тогдѣшнїй писателѣ пошла за примѣромъ Нестора, котрый предѣвъ не мѣгъ ро-бити обширныхъ студїй лязковыхъ, якъ мы то нынѣ понимаемо, бѣвъ рѣшивъ цѣле пытанье ляз-кове короткою увагою, що рукой и церковній лязкъ „едино оуть“.

Побѣчъ литературы вь лязцѣ церковно-рускѣмъ розвивалася и друга литература вь ляз-цѣ народнѣмъ. Належати ту головно: Правда Руска, Слово о полку Игоревѣмъ и княжескїя гра-моты. Вь самѣмъ Словоі ледви чи наблѣся 20 слѣвъ, котрыхъ бы нынѣ не уживано вь пись-менности малорускѣй, такъ, що переписавши старї фѣрмы на новѣшїя, одержимо якъ найкрасѣйшїй поематъ „украинофѣльскїй“. А що вже говорити о княжїихъ грамотахъ — се якъ-бы лязкъ на-шого „Дѣла“. Отъ и. пр. грамота князя Льва зъ року 1292:

„А се я князь Левъ, оывъ короля Данила огдавшїнон оъ нашими боюры — придемы къ

церкви святѣго Спаса монастыря бело Странѣн-чи и Созань, дамъ и приписуемъ на вымъ зъ данными и зъ работами и оъ воіхъ ужиткы, и оъ приходы и оъ правы воіхъ, и ролями, лугамъ, полями, и зъ рѣками и оъ потоки, и оъ воіея пожиткы вь лѣбѣхъ и вь рѣкахъ и вь дощѣхъ ихъ и зъ млыни; дамъ къ церкви святѣго Спа-са монастыря, и владыцѣ нашему Свѣтлю и во-и оумъ (нѣмъ) будучимъ епископамъ, кому Богъ изволитъ и дастъ на вымъ держати и пожиткы и церкви святѣй правити и радити, а за вымъ предки и за насъ Бога мылого прости. Во те боіре нашѣ и дѣти нашѣ и по насъ будучїа не уступаютосъ. А данїа и десятины медовѣй зъ виноградѣвъ, и зъ мыты на вымъ вѣчнїа да не удалено будѣтъ отъ церкви выше писанѣй. А кто уступитъ на все слово, судъ оъ нимъ предъ Бо-гомъ и да будѣтъ клятва божия на немъ зъ сеі вѣкъ и вь будучїй, вь день страшного суда бо-жия. На то есмо грамоту нашу дали и печатъ приѣвспѣи своєю. А при томъ были: митрополитъ галицкїй сѣ Крылоса и владыка пережичкїй Ларіонъ, и князь Андрей Ярославичъ, и князь Васко, и иныхъ боаръ много. А писана и дана грамота вь Львовѣ, вь пятѣкъ мѣсѣца отговѣвъ вь 8 день лѣта 6800. А писецъ Захарїя Валѣтъ“.

Той князь Левъ вь пониманю о. Петруше-вича мусѣвъ бути страшнїй украинофѣль. Вь цѣлѣмъ грамотѣ нема и одного слова вероудѣ-лого, а до того якъ еше слова: павъ, писецъ, рѣ-ля, лука, потѣкъ, предки, ужитокъ, пожитокъ, радити, проити, будучїй! А еше фѣрмы: мѣдѣ-о святѣй, монастырь, писаноу, нашѣ, нашѣ — то-бы одна дрѣбочка зъ лязковыхъ властвюетѣй а.

(Дальше будѣ.)

Ом. Партицкий.

